

INFORMATION PLATFORM "CENTER FOR INNOVATIVE THINKING"
UKRAINIAN INSTITUTE OF SCIENTIFIC STRATEGIES
EUROPEAN UNION RESEARCH DEPARTMENT
SCIENTIFIC AND PUBLISHING CENTER "PROGRESS"

GLOBAL DEVELOPMENT OF SCIENCE, TECHNOLOGY AND CULTURE

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE

SEPTEMBER 22-24, 2025
BUDAPEST, HUNGARY

**INFORMATION PLATFORM "CENTER FOR INNOVATIVE THINKING"
UKRAINIAN INSTITUTE OF SCIENTIFIC STRATEGIES
EUROPEAN UNION RESEARCH DEPARTMENT
SCIENTIFIC AND PUBLISHING CENTER "PROGRESS"**

GLOBAL DEVELOPMENT OF SCIENCE, TECHNOLOGY AND CULTURE

**PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE**

September 22-24, 2025

Budapest, Hungary

This edition was approved for publication on October 9, 2025.

Published in A4 format online on website:

<https://naukainfo.com/conference?id=64>

**Publisher: Sole proprietor Soloviov O. V. Certificate of registration in the State
Register of Publishers, Manufacturers, and Distributors of Publishing Products series
DK № 8227, dated April 23, 2025.**

**Budapest, Hungary
2025**

UDC 001.3-048.35:0/9](06)

Proceedings of the International scientific and practical conference “Global development of science, technology and culture” (September 22-24, 2025) / Publisher website: www.naukainfo.com. – Budapest, Hungary, 2025. - 23 p.

ISBN 978-617-8680-11-4

<https://doi.org/10.64828/conf-64-2025>

The recommended citation for this publication is:

Shevchenko T. G. Research into the specifics of the development of performing arts in Ukraine under martial law // Global development of science, technology and culture : proceedings of the International scientific and practical conference (September 22-24, 2025). – Budapest, Hungary : naukainfo.com, 2025. - Pp. 15-21. - URL: <https://naukainfo.com/conference?id=64>

Editor

Soloviov O. V.

*M.Sc.Ed., M.P.A., Hon. PhD, Academic Advisor,
Head of the European Union Research Department,
Ukrainian Institute of Scientific Strategies*

The collection of scientific articles is a scientific and practical publication that includes research papers by students, postgraduate students, Candidates and Doctors of Sciences, researchers, and practitioners from Ukraine, Europe, neighboring countries, and beyond. The articles reflect studies of processes and changes in the structure of modern science. This collection is intended for students, postgraduate and doctoral candidates, educators, researchers, practitioners, and all those interested in current trends in the development of modern science.

E-mail: journal@naukainfo.com

Publisher website: <https://www.naukainfo.com>

© Publisher website: naukainfo.com, 2025

© Ukrainian Institute of Scientific Strategies (UISS), 2025

© All authors, 2025

TABLE OF CONTENTS

ARCHITECTURE AND CONSTRUCTION

1.	<i>Kroshka Yuliia, Berezynets Oleksandr, Maryna Lisohor</i>	3
	ENGINEERING SURVEYS IN URBAN PLANNING ACTIVITIES:
ANALYSIS OF LEGISLATION AND DEVELOPMENT PROSPECTS	

MEDICAL SCIENCES AND PUBLIC HEALTH

2.	<i>Пина Лариса Володимирівна, Лисиця Юлія Миколаївна,
Руда Віра Іванівна, Довганюк Оксана Ярославівна</i>	8
	КЛІНІЧНИЙ ПОЛІМОРФІЗМ СОМАТОФОРМНИХ
ГАСТРОІНТЕСТИНАЛЬНИХ РОЗЛАДІВ У ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО
ВІКУ АСОЦІЙОВАНИХ З АФЕКТИВНИМИ СТАНАМИ	

PEDAGOGY AND EDUCATION

3.	<i>Гончарова Ольга Анатоліївна, Маслова Аліна Вікторівна</i>	15
	ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО
МЕДІАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ПРОФЕСІЙНИХ ТЕКСТІВ	
4.	<i>Рябокінь Сергій Сергійович, Бобкова Олена Іванівна</i>	20
	СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА	

ARCHITECTURE AND CONSTRUCTION

UDC 528.4:711

Kroshka Yuliia

Candidate of Technical Sciences, Head of Department
State Enterprise "Research Institute of Construction Production"

Associate Professor

Kyiv National University of Construction and Architecture

<https://orcid.org/0000-0001-6110-8443>

Berezynets Oleksandr

Public Organization "Guild of Surveying Engineers"

Maryna Lisohor

KANBUD LTD, guild of geodesist engineers

Public Organization "Guild of Surveying Engineers"

Kyiv, Ukraine

ENGINEERING SURVEYS IN URBAN PLANNING ACTIVITIES: ANALYSIS OF LEGISLATION AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Abstract. The article examines the current state of regulatory and legal support for engineering surveys in the field of construction and urban planning. Key legislative acts regulating topographic-geodetic, cartographic, and geological activities are identified, and existing gaps in the legal framework regarding the mandatory nature, procedure, and timelines for conducting engineering surveys are revealed. The need for a systematic approach to integrating engineering-geodetic and geological studies into the life cycle of construction objects is substantiated.

Directions for improving urban planning legislation are proposed, particularly through the development and adoption of the Urban Planning Code of Ukraine, where provisions on mandatory surveys, their timelines, and renewal procedures should be enshrined. It is shown that implementing transparent procedures for collecting and using data will enhance the level of construction culture, optimize decision-making processes, and bring Ukraine closer to European practices in spatial planning.

Keywords: engineering surveys, urban planning documentation, geodetic surveys, geological studies, cadastre, legislation, urban planning code.

Introduction. The modern development of urban planning in Ukraine requires a comprehensive and systematic approach to planning, design, and operation of construction objects [1]. An important stage of these processes is engineering surveys, which ensure the acquisition of reliable data on natural, man-made, and social conditions of the territory [2]. In European Union countries, the results of engineering surveys form the basis for managerial and design decisions, whereas in Ukraine, this activity remains partially regulated.

Given the increasing importance of digital technologies in urban planning, particularly the creation of a national infrastructure for geospatial data, the issue of standardizing engineering surveys is extremely relevant. It is directly related to the quality of urban planning documentation, the population of cadastral systems, as well as the safety and durability of structures.

Problem Statement. Despite numerous legislative initiatives, Ukrainian legislation still lacks a clear definition of engineering surveys in urban planning activities [3]. There is also no minimum list of mandatory surveys for objects of different classes of consequences (responsibility), timelines for their updating, and procedures for renewal. Control geodetic surveys, which are an important stage of construction completion, are regulated only partially. This creates risks for the reliability of urban planning decisions and hinders systematic state control [5, 6].

Research Objective and Tasks. The objective of the research is to analyze the current state of legislative support for engineering surveys in Ukraine's urban

planning activities and to develop proposals for its improvement. To achieve this objective, the following tasks are set:

- Determine the role of engineering surveys in the urban planning process;
- Analyze existing normative-legal acts and identify gaps in the legislative framework;
- Formulate proposals for amendments to relevant laws and the development of the Urban Planning Code of Ukraine;
- Substantiate the expected results of implementing a systematic approach to engineering surveys.

Research Methods. The research employs a complex of methods:

- Normative-legal analysis – to study laws, resolutions, and subordinate acts regulating the conduct of engineering surveys;
- Systemic approach – to determine the place of engineering surveys in the structure of urban planning activities and the life cycle of objects;
- Comparative analysis – to compare Ukrainian legislation with international practices, particularly European ones;
- Generalization and classification – to identify main problems and form proposals for improving the legal framework.

The application of these methods allowed for a comprehensive assessment of the state of normative support for engineering surveys and the formation of substantiated recommendations for further development of the legislative base.

Discussion. Engineering surveys in construction are a type of scientific and technical activity that ensures the study of natural and man-made conditions of territories, forecasting the interaction of objects with the environment, and creating the basis for design. They include engineering-geodetic, engineering-geological, hydrogeological, hydrometeorological, ecological, and specialized studies.

At the level of Ukrainian laws, engineering surveys remain insufficiently regulated. In particular:

- The Law of Ukraine [1] defines requirements for urban planning documentation but does not contain a clear list of mandatory surveys;

- The Law of Ukraine [3] regulates the execution and accounting of topographic-geodetic works but does not establish procedures for their use in urban planning processes;

- The Law of Ukraine [4] addresses issues of geological studies but does not account for their role in construction and urban planning.

Additional gaps are observed in subordinate acts. For example, the Cabinet of Ministers of Ukraine Resolution [5] regulates state accounting of topographic-geodetic and cartographic works, while the Cabinet of Ministers of Ukraine Resolution [6] establishes the procedure for the functioning of the State Cartographic-Geodetic Fund of Ukraine. However, these documents do not establish mechanisms for operational access by state executive authorities and local self-government bodies to survey results.

Special attention is required for engineering-geological surveys. Although the legislation provides for the creation and preservation of geological information, issues of its reuse by state bodies remain unregulated [4, 7]. This complicates the formation of a unified base of geospatial data and limits control capabilities.

In summary, it can be noted that information obtained as a result of engineering surveys is collected on the basis of state enterprises operating as business entities. This limits the accessibility of information for the state and the community.

Based on the research results, the following changes and additions can be proposed:

1. In the Urban Planning Code of Ukraine:
 - Enshrine the main provisions and requirements for engineering surveys;
 - Define the validity periods of survey materials, renewal procedures, and control survey regimes;
 - Establish a minimum list of surveys for different classes of consequences (responsibility) of construction objects.
2. Amend laws [3, 4] regarding the accessibility of survey materials for state executive authorities and local self-government bodies.

3. Develop mechanisms for legal protection of intellectual property on engineering survey materials while ensuring their use for public needs.

The expected outcome will be the creation of a transparent system for conducting and using engineering surveys, which will contribute to the development of the construction industry and align with European practices.

REFERENCES

1. Law of Ukraine "On Scientific and Scientific-Technical Activity" No. 848-VIII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
2. Law of Ukraine "On Regulation of Urban Planning Activity" No. 3038-VI. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>
3. Law of Ukraine "On Topographic-Geodetic and Cartographic Activity" No. 353-XIV. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-14#Text>
4. Law of Ukraine "On Subsoil". – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Cabinet of Ministers of Ukraine Resolution of September 1, 2023, No. 938 "On Approval of the Procedure for Maintaining State Accounting of Topographic-Geodetic and Cartographic Works". – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/938-2023-%D0%BF#Text>
6. Cabinet of Ministers of Ukraine Resolution of January 19, 2024, No. 67 "Certain Issues of the Functioning of the State Cartographic-Geodetic Fund of Ukraine". – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2024-%D0%BF#Text>
7. Cabinet of Ministers of Ukraine Resolution of November 7, 2018, No. 939 "Issues of Disposal of Geological Information". – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/939-2018-%D0%BF#Text>

MEDICAL SCIENCES AND PUBLIC HEALTH

УДК: 616.3-008-053.6:616.89-008.14

Пипа Лариса Володимирівна

доктор медичних наук, професор

Лисиця Юлія Миколаївна

доктор філософії, доцент

Руда Віра Іванівна

к.мед.н., доцент

Довганюк Оксана Ярославівна

асистент

Вінницький національний медичний

університет ім. М. І. Пирогова,

м. Вінниця, Україна

КЛІНІЧНИЙ ПОЛІМОРФІЗМ СОМАТОФОРМНИХ ГАСТРОІНТЕСТИНАЛЬНИХ РОЗЛАДІВ У ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ АСОЦІЙОВАНИХ З АФЕКТИВНИМИ СТАНАМИ

Анотація. Робота присвячена вивченню клінічних проявів соматоформних розладів зі сторони шлунково-кишкового тракту у дітей раннього та пізнього підліткового віку в залежності від статі, місця проживання та їх асоціації з афективними станами. Проведено комплексний аналіз клінічних поліморфізмів соматоформних розладів у 123 дітей підліткового віку. Виявлено, що перше рангове місце у дітей займають функціональні гастроінтестинальні розлади (46,6%). Показано, що серед функціональних гастроінтестинальних розладів

перше рангове місце у дітей підліткового віку займає функціональна диспепсія - (60,1 %), друге рангове місце – синдром подразненого кишечника (20,3 %), менш часто зустрічається функціональний закріп (16,2%) та функціональна діарея (3,4 %). Інші клінічні форми соматоформних порушень зі сторони шлунково-кишкового тракту зустрілись в поодиноких випадках.

Особистісну і реактивну (ситуативну) тривогу досліджували за допомогою методики Ч.Д.Спілберга - Ю.Л.Ханіна, спектр депресивних розладів - за допомогою опитувальника дитячої депресії Maria Kovacs (1992). Виявлено, що у дітей підліткового віку з функціональними гастроінтестинальними розладами тривожність мала місце у 84,6 % осіб, депресія – у 31,7 %, поєднання тривоги і депресії – у 31,7 % дітей.

Ключові слова: діти, підлітки, соматоформні розлади, шлунково-кишковий тракт, функціональні гастроінтестинальні розлади, афективні стани, тривога, депресія.

Вступ. Економічний та інтелектуальний потенціал держави значною мірою визначається станом здоров'я молоді [6, с.17]. Зміни соціально-економічних умов, збільшення термінів соціалізації, зростання потреб підлітків при відсутності у багатьох з них умов для їх забезпечення, зростання сімейної депривації відіграють суттєву роль у погіршенні їх соматичного, психічного та репродуктивного здоров'я [1, с.107; 7, с. 41].

Сучасне покоління дітей підліткового віку в Україні зростає в реальності війни, яка є надзвичайним навантаженням на психіку людини. Це момент ризиків для здоров'я з серйозними наслідками. Українські підлітки увійшли у війну одразу після карантину, пов'язаного з COVID-19 [4, с. 380].

Україна займає 9 місце в світі за кількістю внутрішньо переміщених осіб. Внутрішні міграції суттєво вплинули на психічне здоров'я населення, особливо дітей [8, с.24].

Поширеність посттравматичних розладів у дітей та підлітків після пережитих психотравмуючих подій варіює від 10 до 30 % [3, с.91].

Результати численних наукових досліджень засвідчили значне зростання тривожних та депресивних розладів у сучасному суспільстві, відзначаючи велику роль соціальних, стресових факторів у їх виникненні [10, с. 43; 11, с. 94].

Висока чутливість дитячого організму до впливу факторів зовнішнього середовища, збільшення умов до появи стресу у ДПВ з одночасним зниженням їх адаптаційних можливостей, часта зміна системи загальної середньої освіти призводять до вегетативної соматоформної дисфункції в даній когорті населення [5, с. 35].

Метою даного дослідження було вивчити клінічний поліморфізм соматоформних розладів зі сторони шлунково-кишкового тракту у дітей підліткового віку та їх комор бідність з афективними станами.

Матеріали та методи.

Обстежено 123 підлітки з функціональними (соматоформними) гастроінтестинальними розладами (ФГІР): 73 дитини (59,35 %) молодшого (10-14 років) та 50 (40, 65 %) дітей старшого підліткового віку (15-17 років 11 місяців, 28 днів). Серед них 38 (30,89 %) хлопчиків та 85 (69,11 %) дівчат із значним переважанням останніх ($p \leq 0,05$).

Діагностика ФГІР проводилась згідно Римських критеріїв IV [9, с. 1258].

Особистісну і реактивну (ситуативну) тривогу досліджували за допомогою методики Ч.Д.Спілберга - Ю.Л.Ханіна, спектр депресивних розладів - за допомогою опитувальника дитячої депресії Maria Kovacs (1992).

Результати обстежень. Тригерними факторами розвитку соматоформних розладів (СР) зі сторони шлунково-кишкового тракту (ШКТ) був перенесений стрес і страх (у 70,7 % дітей), на другому місці - розумова перевтома (39,0 %) та хронічні хвороби (30,1 %) [2, с. 445].

Серед обстежених дітей з ФГІР перше рангове місце займала функціональна диспепсія (ФД), друге – синдром подразненого кишківника (СПК).

ФД діагностовано у 74 підлітків (60,9 %), серед них в 2,7 рази частіше зустрічались дівчата – 54 (72,9 %) ($p < 0,01$) та діти раннього підліткового віку 45

(60,8 %), $p=0,43$. ФД з синдромом епігастрального болю мала місце у 38 (51,4 %) осіб, з однаковою частотою зустрічаючись в хлопчиків та в дівчат. Постпрандіальний синдром зустрічався рідше – у 24 (32,4 %) дітей, змішаний варіант ФД виявлявся - у 12 (16,2 %) випадків [2, с. 445].

СПК діагностовано нами у 25 (20,3 %), переважаючи в 1,8 разів серед дітей старшого підліткового віку: 16 (64 %) ($p<0,037$) та без достовірної різниці на стать. Найчастіше діти з СПК скаржились на абдомінальний біль, який майже у всіх випадках локалізувався навколо пупка. На зменшення болю після дефекації вказували всі діти віком 10-14 років (100 %) і 87,5 % дітей старшого підліткового віку [2, с.445].

Клінічно виділяють чотири варіанти СПК: з переважанням закрепу (IBS-C); з переважанням діареї (IBS-D); змішаний варіант (IBS-M) та некласифікований варіант (IBS-U) [9, с. 1258].

На рисунку 1 відображено структуру варіантів СПК в обстежених дітей підліткового віку.

Серед обстежених дітей перше рангове місце займав варіант з переважанням закрепу (IBS-C) - у 19 (75 %) випадків, достовірно переважаючи у дітей старшого підліткового віку (81,3 % проти 66,4 %) ($p=0,041$). Діарейний варіант (IBS-D) виявлявся у дітей обох підліткових груп, однак достовірно переважаючи у хлопчиків (36,4 % проти 7,1 %) ($p<0,01$). У всіх дітей з СПК мав місце метеоризм. У частини дітей були скарги, які не характерні для СПК: головний біль (у 48 %), відчуття нехватки повітря (у 32 %), у 5 (20,0 %) – колючі болі в області серця (у 20,0 %), порушення сну (у 16,0 %) [2, с.445].

Функціональний закреп діагностовано у 20 дітей, що склало 16,2 %, з переважанням гіперкінетичного варіанту закрепу (63,0 % і 37,0 %, відповідно), $p<0,05$.

У 104 (84,6 %) дітей з ФГІР виявлено особистісну тривожність (ОТ): помірну - у 63 (51,2 %), тяжку - у 41 (33,4 %) дітей, переважаючи в 2 рази у дітей жіночої статі.

Депресивні розлади виявлено у 39 (31,7 %) дітей підліткового віку з ФГІР

з переважанням середнього ступеню важкості, в 23,1 % випадків - важкі. У 37 (35,6 %) дітей виявляли поєднання тривоги з депресією. Серед них в 3,3 рази частіше зустрічались дівчатка (76,9 % і 23,1 %, відповідно, $p < 0,01$), що свідчить про більшу схильність жіночої статі до розвитку депресивних порушень. Зниження настрою виявлено у 6 (15,4 %) дітей, ангедонію - у 19 (48,7%) дітей та присутністю обох симптомів - у 14 (35,9 %) дітей, а також мали місце виражена астения та відчуття самотності [2, с. 445].

Висновки: отже, серед хворих з ФГПР частіше зустрічались дівчата - 2,5:1. СПК в 1,7 разів частіше виявлявся у дітей старшого підліткового віку з незначним переважанням у дівчаток. IBS-C варіант СПК зустрічався в 3,8 рази частіше, ніж варіант IBS-D. Останній в 5,1 разів частіше зустрічався у хлопців. ФД в 2,7 разів частіше зустрічалась у дівчат, переважаючи у дітей молодшого підліткового віку.

У всіх дітей з ФГПР виявлено емоційні розлади, зокрема у кожного третього підлітка мало місце поєднання депресивних і тривожних розладів, які можуть бути як фактором схильності до розвитку соматоформного розладу, так і безпосередньою причиною їх виникнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

1. Лисиця, Ю. М. (2018). Частота афективних розладів у підлітків Подільського регіону України. *Перинатология и педиатрия*, 4, 106–111. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/perynatology_2018_4_21
2. Лисиця, Ю. М., Булат, Л. М., Пипа, Л. В., Свістільник, Р. В., Філик А. В. (2019). Клінічні маски соматоформних розладів шлунково-кишкового тракту та сечовидільної системи у дітей, асоційованих з афективними станами. *Вісник Вінницького національного медичного університету*, 23 (3), 439–447. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvnm_u_2019_23_3_19
3. Марценковський, Д. І. (2020). Клінічний поліморфізм та коморбідність психічних розладів у дітей та підлітків, що постраждали від гібридної війни на сході України. *Архів психіатрії*, 23 (2), 91–95. Взято з

http://nbuv.gov.ua/UJRN/apsuh_2017_23_2_4

4. Медико-соціальна допомога підліткам та молоді України під час війни /Страшок Л.А., Водолажський М.Л. Романенко Л.В., Сидоренко Т.П., Ісакова М.Ю., Завеля Е.М., Єщенко А.В., Кошман Т.В., Фоміна Т.В., February 14, 2025; Boston, USA SECTION 24. MEDICAL SCIENCES AND PUBLIC HEALTH 379-383/ DOI: 10.36074/logos-14.02.2025.081
5. Невоя М.В. «Тривожні розлади у дітей з соматоформними вегетативними дисфункціями дихальної системи та органічними захворюваннями легень», Proceedings of the XIII International Scientific and Practical Conference «A substantive representation of the system of scientific knowledge», Riga, Latvia March 27 – 28, 2023.
6. Пархоменко Л.К. Медико-соціальні проблеми підліткового віку та шляхи їх вирішення. SOVREMENNAYA PEDIATRIYA.2017.4(84):1621; doi: 10.15574/SP.2017.84.16
7. Починок, Т. В., Васюкова, М. М., & Казакова, Л. М. (2019). Стан здоров'я дітей середнього шкільного віку м. Києва в залежності від шкільного навантаження. *Міжнародний журнал педіатрії, акушерства та гінекології*, 13 (3), 41–42. Взято з <http://ijpog.org/downloads/36/5-55.pdf>
8. Семікіна, О. Є., Федченко, В. Ю., Явдак, І. О., Череднякова, О. С., & Волкова, С. О. (2020). Особливості емоційного стану у внутрішньо переміщених осіб. *Психіатрія, наркологія*, 13, 23–28. DOI: 10.26565/2312-5675-2020-13-03
9. Drossman, D. A., & Hasler, W. L. (2016). Rome IV – Functional GI Disorders: Disorders of Gut-Brain Interaction. *Gastroenterology*, 150 (6), 1257–1261. doi: 10.1053/j.gastro.2016.03.035
10. Lysytsia, Yu. N., & Rymsha, S. V. (2019). Anxiety and depressive disorders in children of early adolescence. *Biomedical and Biosocial Anthropology*, 36, 41–46. DOI: 10.31393/bba36-2019-07
11. Рупа, Л. В., Lysytsia, Yu. N., Svistilnik, R. V., & Bulat, L. M. (2020). Anxiety and its significance in the structure of somatoform disorders in children and the

role of serotonin and triptophan in their nascence. *World of medicine and biology*, 1 (71), 94–99. DOI: 10.26724/2079-8334-2020-1-71-94-99

PEDAGOGY AND EDUCATION

УДК [378.091.212:811.111]:005.336.5 (062.552)

Гончарова Ольга Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент

Маслова Аліна Вікторівна

кандидат педагогічних наук, доцент

Мелітопольський державний

педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

м. Запоріжжя, Україна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО МЕДІАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ПРОФЕСІЙНИХ ТЕКСТІВ

Анотація: У статті розглядається питання готовності майбутніх учителів англійської мови до здійснення медіації у процесі роботи з англомовними фаховими текстами. Актуальність дослідження зумовлена потребою формування навичок ефективної міжкультурної комунікації в умовах глобалізації та воєнного стану в Україні, коли значна частина громадян опинилася в іншомовному середовищі. Проаналізовано наукові підходи зарубіжних і вітчизняних дослідників до визначення ролі медіації у мовній освіті, а також компетентності, закладені в освітній програмі підготовки майбутніх учителів англійської мови. Особливу увагу приділено даним Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR, 2020), де медіація розглядається як один із ключових способів комунікації..

Ключові слова: медіація, письмова медіація, фахові англомовні тексти, майбутні вчителі, англійська мова, професійна підготовка.

На сьогоднішній день досить важливим є питання готовності кожного громадянина України до здійснення ефективної міжкультурної комунікації. Особливо актуальною ця проблема стала в умовах воєнного стану в країні, коли мільйони людей опинилися за кордоном в ситуації невизначеності. Це призвело до усвідомлення того, що розвивати соціокультурну компетентність та навички тлумачення міжкультурних відмінностей необхідно ще під час навчання здобувачів у закладах вищої освіти. На нашу думку, найбільш актуальним це питання є для майбутніх освітян, а саме вчителів англійської мови, фах яких безпосередньо пов'язаний із міжкультурною взаємодією.

Необхідно зазначити, що питаннями дослідження психологічних особливостей здійснення медіативної діяльності, аналізу функцій, які виконує міжкультурний медіатор, займаються такі зарубіжні вчені, як М. Байрам, Ж. Зарате, С. Віаджіо та інші. Наступні вітчизняні дослідники присвятили свої наукові роботи питанням медіації: Ю. Дегтярьова розглядає проблеми читання англійською мовою та тотожні до них питання медіації; В. Волик досліджує питання писемної медіації в процесі навчання читання англійських текстів; С. Осійчук вивчає шкільну медіацію як засіб формування безпечного освітнього середовища. Проте недостатньо дослідженою є проблема готовності майбутніх вчителів англійської мови до використання засобів медіації під час роботи із англійськими фаховими текстами.

Проведений нами аналіз освітньої програми «Середня освіта. Мова і література (англійська, німецька), перша – англійська» ОС Бакалавр у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького, довів що у переліку компетентностей, які набувають майбутні вчителі англійської мови, наявні наступні загальні компетентності, які тим чи іншим чином стосуються міжкультурної комунікації, взаємодії та медіації: здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел з її критичним оцінюванням, ефективно використовувати і створювати цифрові ресурси та технології в освітньому

процесі (медіація текстів та інформації); здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (медіація комунікації).

І. Сосницький пропонує методичні підходи для організації роботи здобувачів освіти з англomовним текстом та вказує, що ця діяльність сприяє збагаченню словникового запасу та покращенню розуміння значення нових лексичних одиниць, а також розвитку навичок аргументації та розуміння різних поглядів на питання. Автор підкреслює, що зазначені особливості роботи з англomовним текстом сприяють не лише розвитку мовленнєвої компетентності здобувачів освіти, але й допомагають зробити окреслений вид роботи більш ефективним і цікавим [4, с. 127].

С. Осійчук вказує на необхідність *розвитку відновних практик та відновного підходу в закладах освіти, надає інструментарій для навчання базовим навичкам медіації та методичні поради з профілактики та вирішення конфліктів мирним шляхом і запровадження медіації та відновних практик у закладах загальної середньої освіти* [3].

В. Волик наголошує, що медіація має бути інтегрована у процес професійно-орієнтованого читання, слугуючи засобом перевірки розуміння англomовних фахових публіцистичних текстів [1, с. 35]. Подібної думки дотримується Ю. Дегтярьова, яка у своєму дисертаційному дослідженні, присвяченому методиці навчання читання англійською мовою для ділових цілей у немовних вищих навчальних закладах, доходить висновку про необхідність навчання професійно-орієнтованого читання у нерозривному зв'язку з іншими видами мовленнєвої діяльності [2, с. 55].

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (CEFR, 2020) детально описані види медіації та визначено стратегії цієї діяльності. Медіація виділена як один із чотирьох основних способів комунікації поряд із сприйманням, виробництвом і взаємодією. Цей режим включає не лише соціальні аспекти мови, але й зосереджений на створенні значень і подоланні мовних або культурних бар'єрів, а також передбачає спільну діяльність

учасників спілкування. Порівняно із базовою редакцією цього видання (2001), в якій медіація представлена як посередництво (наприклад, переклад, інтерпретація, переказ), але не містить чітких "can-do" дескрипторів, у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти 2020 року поняття медіації суттєво розширене, доповнене новими шкалами-дескрипторами і конкретизоване у трьох категоріях: медіація тексту, яка включає переказ чи передачу змісту для тих, хто не має доступу до оригіналу (наприклад, переклад, реферування); медіація концептів, яка реалізується через пояснення понять, фокус на педагогічному чи концептуальному роз'ясненні; медіація комунікації, яка сприяє налагодженню розуміння між учасниками спілкування, зокрема у конфліктних або складних ситуаціях [5, с. 90].

Для нашого дослідження цікавими є дані щодо основних видів писемної медіації, які охарактеризовані у CEFR. Серед них **передача інформації у письмовій формі** (вміння зробити висновок з прочитаного, перефразувати та (або) перекласти прочитане); **адаптація тексту до потреб аудиторії** (вміння спростити та рекструкувати інформацію, наприклад, переформулювати науковий текст у популярну статтю для блогу; **письмове узагальнення кількох джерел** (вміння зробити огляд декількох джерел з однієї тематики та узагальнити прочитане); **письмове посередництво у міжкультурному чи міжмовному контексті**, прикладом якого може слугувати короткий переклад або пояснення культурних реалій іншою мовою [5, с. 92-107].

Таким чином, можемо зробити висновок, що вміння писемної медіації – це не тільки здатність майбутнього вчителя англійської мови зробити точний переклад або резюме, але й **створення нового тексту на основі вже існуючого**, з урахуванням адресата, контексту та культурних відмінностей. Таким чином, формування готовності майбутніх учителів англійської мови до здійснення писемної медіації є одним із ключових завдань сучасної іншомовної освіти, адже саме ці навички забезпечують ефективну міжкультурну комунікацію, розвиток критичного мислення, здатність працювати з різними

типами текстів і сприяють підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних діяти в умовах глобалізованого світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волік В. Медіація та її місце у процесі навчання іноземної мови // *Парадигма пізнання: гуманітарні питання* № 7 (18), 2016. С.32-45.
2. Дегтярьова Ю. В. Методика навчання читання англійською мовою для ділових цілей у немовних вищих навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02/ Ю. В. Дегтярьова– К., 2006. – 200 с.
3. Осійчук С.С. Навчально-методичний посібник «Шкільна медіація як засіб формування безпечного освітнього середовища» Зарічне, 2022. – 86 с.
4. Сосницький І. Методичні підходи до організації роботи з англомовним текстом // *Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов*: зб. матеріалів ІХ міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті доктора педагогічних наук, професора В.Л. Скалкіна (12 квітня 2024 року). Одеса: Олді+, 2024. С. 126-128.
5. Council of Europe (2020), Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume, Council of Europe Publishing, Strasbourg. P. 90-121.

Рябокінь Сергій Сергійович

директор

Бобкова Олена Іванівна

методист

Берестинський педагогічний фаховий коледж

Комунального закладу

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради,

м. Берестин, Україна

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Анотація: розглянуто проблему підвищення якості підготовки майбутніх педагогів шляхом запровадження синергетичного підходу до формування фахової компетентності; зосереджено увагу на підготовці майбутніх педагогічних працівників на засадах компетентнісного підходу; проаналізовано зміст фахової компетентності педагогів, яка містить гносеологічний, праксеологічний та аксіологічний компоненти.

Ключові слова: синергетичний підхід, формування фахової компетентності майбутнього педагога; компоненти фахової компетентності педагогів, принципи формування фахової компетентності майбутніх фахівців в контексті синергетичної системи.

Технічні досягнення, використання інноваційних технологій, стрімкий розвиток усіх галузей економіки активізують інноваційні процеси в освіті. Перед закладами вищої, фахової передвищої освіти постало завдання забезпечити сприятливі умови для розвитку мислення майбутніх фахівців. За

сучасних ринкових умов здобувачі освіти мають не лише засвоїти теоретичні знання, але й набути здатності самостійно й ефективно застосовувати знання у нових, постійно змінюваних ситуаціях. Суспільство є орієнтованим на майбутнє, на підготовку компетентних і успішних громадян. У фокусі особливої уваги перебуває якісна підготовка майбутніх педагогів у закладах фахової передвищої освіти. Досягнення високого рівня якості професійної підготовки можливе за умови принципових змін у методах та формах здійснення освітньої діяльності у закладах освіти.

Науковці Н. Батечко, О. Вознюк, І. Зязюн, А. Коломієць, В. Кремень, В. Лутай, Е. Лузік, В. Огнев'юк, І. Притула, С. Сисоєва, Т. Тюріна та ін. у своїх роботах розглядають шляхи модернізації педагогічної освіти, пропонують синергетичний підхід як інноваційну методологію. Вчені вважають, що синергетичний підхід – це складник інноваційних процесів в освіті, що дає можливість удосконалення освітнього процесу підготовки майбутніх педагогів у різних напрямках [1; 2; 3].

Оскільки запит суспільства йде на фахівців, які упродовж життя удосконалюють свої знання, підвищують кваліфікацію, то з'являється необхідність методології з ознаками міждисциплінарності, комплектності та системності. Саме синергетика може бути застосована до всіх сфер людської життєдіяльності. Її сутність полягає у пошуку механізмів виживання суспільства у процесі подолання суперечностей між стабільністю та змінністю [2].

Підготовка майбутніх педагогів відбувається на засадах компетентнісного підходу, зміст якого полягає у формуванні здатності самостійно вирішувати завдання у професійній діяльності. Визначимо зміст та структуру фахової компетентності для визначення впливу синергетичного підходу на цей процес. Фахова компетентність передбачає наявність сформованих загальних і спеціальних компетентностей, що становлять систему професійно значущих властивостей, особистого досвіду та є спрямованими на успішну реалізацію подальшої професійної діяльності.

Структура фахової компетентності педагогів містить гносеологічний, праксеологічний та аксіологічний компоненти [2].

Сутність гносеологічного компоненту полягає у засвоєнні системи знань як взаємопов'язаних елементів, ознаками яких є гнучкість, цілісність, варіативність, динамічність тощо.

Праксеологічний компонент фахової компетентності передбачає сформованість професійно значущих навичок, умінь та здатностей, які формують практичну підготовленість фахівців до виконання подальшої професійної діяльності.

Аксіологічний компонент відтворює мотиваційно-ціннісне ставлення здобувачів освіти до навчальної та професійної діяльності, яке включає систему загальнолюдських та національних цінностей, цілеспрямованість, прагнення до самореалізації та постійного професійного зростання, готовність до самоосвіти.

Синергетичний підхід у процесі формування компонентів фахової компетентності оптимізує процес підготовки майбутніх педагогів через його активну взаємодію із розвитком фахової компетентності та формуванням професійно значущих умінь.

В контексті синергетичної системи визначають такі принципи формування фахової компетентності майбутніх фахівців [2]:

- нелінійності (спрямованості освіти на випереджальне та проблемне навчання, оскільки у критичних ситуаціях активізується нелінійне мислення);
- відкритості (опрацювання інформації, постійний розвиток, прагнення до нового, готовність ділитися досвідом, формування мотивів, цінностей);
- когерентності (гармонізація життєдіяльності особистості, створення комфортних умов для саморозвитку та самоосвіти);
- самоорганізації (оволодіння способами самоосвіти).

Запровадження цих принципів у діяльність закладу фахової передвищої освіти сприяє ефективній самоорганізації освітнього процесу, зростанню якості підготовки майбутніх педагогів. Розуміння й прийняття синергетики озброює майбутнього педагога можливістю ефективного, сприйнятливого для всіх

учасників освітнього процесу супроводу процесу саморозвитку в епоху стрімкого розвитку інформаційно-цифрового суспільства [3].

Застосування синергетичного підходу у фаховій передвищій освіті сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх педагогів, яка включає не лише знання та вміння, але й здатність до самостійного навчання, критичного мислення, адаптації до нових умов та розв'язання складних професійних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вознюк О.В. Педагогічна синергетика: генеза, теорія і практика : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2012. 708 с.
2. Синергетика і освіта : монографія / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Ін-т обдарованої дитини, 2014. 348 с.
URL: <https://drive.google.com/file/d/0B6UkMWiy4uKzS2V0cUludjdjaEE/view?resourcekey=0-q4dJbH6e31HAottbt0mFhw> (дата звернення: 14.08.2025).
3. Федій О. Ідеї синергетики у змісті підготовки майбутнього вчителя. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фах. журн. 2021. № 1 (196). С. 52-57.
URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-1\(196\)-52-57](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-1(196)-52-57) (дата звернення: 11.08.2025).

GLOBAL DEVELOPMENT OF SCIENCE, TECHNOLOGY AND CULTURE

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE

September 22-24, 2025

Budapest, Hungary

Editor
Soloviov O. V.

*M.Sc.Ed., M.P.A., Hon. PhD, Academic Advisor,
Head of the European Union Research Department,
Ukrainian Institute of Scientific Strategies*

E-mail: journal@naukainfo.com

Publisher website: <https://www.naukainfo.com>

The editorial board reserves the right to edit and shorten materials. The opinions of the authors may not always coincide with the viewpoint of the editorial board and publisher. Authors bear full responsibility for the published material (for the accuracy of facts, quotes, personal names, geographic names and other information).

This edition was approved for publication on October 9, 2025.

Published in A4 format online on website: <https://naukainfo.com/conference?id=64>

Publisher: Sole proprietor Soloviov O. V. Certificate of registration in the State Register of Publishers, Manufacturers, and Distributors of Publishing Products series DK № 8227, dated April 23, 2025.